

Hoe het scenario van een ‘ministeriële instructie’, waarbij Demir alleen alles zou beslissen, de boel deed kantelen: plots kon cd&v wél twee cruciale knelpunten netjes laten parkeren in onderzoek

POLITIEK

Vlaams minister-president Jan Jambon (N-VA) op de persconferentie - JAMES ARTHUR GEKIERE/BELGA MAG/AFP via Getty Images

Door **Wouter Verschelden**

Gepubliceerd op **Vrijdag 10 maart 2023** om 19:04 • 3 dagen geleden

15 min lezen

Witte rook aan het Martelarenplein: tegen de verwachting van een pak hoofdrolspelers in, raakte Jan Jambon, de Vlaamse minister-president dan toch aan een akkoord over stikstof. Om 11 uur begon de Vlaamse regering eraan, en een paar uur later was het beklonken: de twee ultieme knelpunten, die rond de ‘gelijke behandeling’ van industrie en landbouw en de ‘externe saldering’, het verhandelen van stikstof, worden netjes geparkeerd bij een onderzoek. Tegen 2025 kan wel al de norm voor landbouw wat beginnen versoepelen. Meteen moeten de hoofdrolspelers nu plots een heel andere rol nemen: na weken van openlijk vijandigheden is er eensklaps “onderlinge vreugde en trots” om het akkoord. Alles wijst er ondertussen op dat één

scenario de boel deed kantelen. Dat lekte vanmorgen in *De Tijd*. De regering Jambon zou daarin gewoon verder doen, en N-VA-minister van Omgeving Zuhal Demir zou dan maar zélf beslissen om de strenge normen op te leggen, via een ministeriële instructie. Meteen dreigde de horror voor cd&v: geen geld voor de boeren, geen soepelere regels, maar ook vast in de regering. “En plots keerde dus het scenario, en wilde men plots wél een akkoord.” De Vlaamse regering kan nu verder. Maar de wonden die geslagen zijn, blijven ongetwijfeld etteren.

In het nieuws: “Iedereen heeft water bij de wijn moeten doen”, zegt Vlaams minister-president Jan Jambon (N-VA) op een persconferentie aan het Martelarenplein.

De details: Niets dan lachende gezichten, en bij de ene al meer opgeluchte lichaamstaal dan de andere. Deze Vlaamse regering moet nu plots weer doen alsof ze “akkoorden kunnen maken”. Politiek is wel vaker improvisatietheater.

- “Dit was het **moeilijkste dossier voor de Vlaamse regering**, daar ben ik van overtuigd”, zo vertelde een zichtbaar opgeluchte Jambon, toen hij even voor vier uur [het akkoord mocht komen melden](#). “Het was een lange en moeilijke weg, dat moet ik niet vertellen. Maar het is ons gelukt, dat is het belangrijkste.”
- Daarbij kon Jambon lof uitdelen: “Alvorens ik inga op de details van het akkoord, wil ik alle ministers bedanken. **Want hiervoor was staatsmanschap nodig**. Alle partijen waren ervan overtuigd dat er een akkoord moest komen: iedereen heeft water bij de wijn moeten doen.”
- Na Jambon kwamen de vakministers aan bod, met opvallend, Jambon die eerst doorgaf aan een glunderende minister van Omgeving Zuhal Demir (N-VA). Voor haar was de analyse de afgelopen week wel duidelijk: **zij had niets te winnen bij dit dossier**, en hield dus ook, een beetje tegen haar natuur, haar mond bijna heel die periode.
- Maar vanmiddag kon Demir eindelijk terug adem halen: “Dit dossier, samen met het Mestactieplan waar we eerder deze week ook een akkoord over vonden, is heel belangrijk voor de natuur. **Het getuigt dat er in Vlaanderen plaats is voor beide: natuur én landbouw**”, zei Demir diplomatisch, met een wel heel brede glimlach.
- [Naast haar zat Jo Brouns](#), cd&v-minister van Landbouw, die wekenlang duwde om een zo breed mogelijk aanpassing van het stikstofakkoord uit 2022 te verkrijgen van zijn coalitiepartners. “Dit is een heel belangrijk moment voor de toekomst van de landbouw en de natuur in Vlaanderen. **Er is geen enkele landbouwer in Vlaanderen die niet beseft dat er maar één weg is: die van de verduurzaming**. Hier zit een heel tevreden minister van Landbouw”, zo speelde ook Brouns het rolletje met bijhorende passende tekst netjes zoals het moest.

- Beide Limburgers **maakten zelfs een onderling grapje**, terwijl de verschillende viceminister-presidenten strooiden met lof naar Jambon, ook een klassieker op dit soort persmomenten:
 - “Ik wil **mijn appreciatie uitdrukken**, beste Jan, voor de manier waarop de stok deze week weer is opgepakt”, wierp Hilde Crevits (cd&v) hem toe.
 - Ben Weyts (N-VA) noemde hem dan weer “**de vader van dit akkoord**”.
 - “Mijn partij was ervan overtuigd dat het een slechte zaak zou zijn als er geen akkoord kwam. Ik ben dan ook blij dat we dat hebben gevonden, samen met alle partijen. Dat is heel belangrijk, want het biedt hoop en **perspectief voor de toekomst**”, viel Bart Somers (Open Vld) zijn ambtsgenoten bij.

De essentie: Twee grote knelpunten raakten opgelost, door ze in een milieu onderzoek te steken. Dat lag zondag al op tafel, en cd&v pakte het toen niet aan.

- Wie ten gronde naar het akkoord kijkt, moet vaststellen dat de twee knelpunten, uit de lange lijst van 13 struikelblokken waarvan er al 11 waren weggenomen, vanmiddag verdwenen met een wel heel elegante oplossing: **er komt een onderzoek of MER (Milieu Effecten Rapport) voor beiden**. Als daaruit blijkt dat de milieu-effecten niet te groot zijn, kan cd&v haar twee overgebleven stokpaardjes deels krijgen.
- Opvallend: want die voorwaardelijke piste om via een MER te gaan, **wilde cd&v eerder deze week nog niet aanvaarden**. Tegelijk openen Brouns en co zo wel de deur naar hun twee eisen, die van de ‘gelijke beoordeling’ en van het ‘extern salderen’.
 - Die eerste eis hield in dat **landbouw en industrie dezelfde beoordelingsnormen voor stikstof zouden krijgen**, wat nu niet het geval is. De regels die Demir wilde invoeren, blijven voorlopig gelden: boeren met een impactscore van meer dan 0,028 procent en industrie met meer dan 1 procent krijgen geen vergunning. Maar vanaf 2025 al zouden boeren dan wel ook bij een score tot 1 procent een vergunning kunnen krijgen, mits een “gunstige passende beoordeling”. En mits een gunstig MER.
 - Het ‘**extern salderen**’ houdt in dat **boeren in bepaalde gebieden hun rechten kunnen overnemen van anderen** die stoppen, om zo zelfs boven 1 procent impactscore toch verder te gaan. Ook daar dus voorwaardelijk, als het MER het toelaat.
- “Wij zegden het al weken, dat er een manier was om alle standpunten te verzoenen. En nu is het uitgewerkt op een manier die voldoende vertrouwen biedt aan iedere partij”, zo is bij een hoge cd&v-bron te horen. “En dat we

met een MER werken, **gaat het uiteindelijke decreet alleen maar juridisch robuuster maken.** “

- Dat men daarbij bij cd&v op het eind toch zou ingebonden zijn, wil men helemaal niet horen. “De harde vergunningsdrempel hebben we toch weg gekregen. En, wij wisten altijd dat **als N-VA moest kiezen tussen het imago van de Vlaamse regering, en het stikstofakkoord integraal laten uitvoeren**, men altijd dat eerste zou kiezen”.
- Bij N-VA klinkt een heel ander verhaal, dat men bij de top van Open Vld eigenlijk gewoon bevestigt. “**Wij hebben afgelopen zondag al gezegd** dat we de vergunningskaders vanaf 2025 opnieuw konden bekijken, als er een nieuw MER zou komen. En de andere eis, dat extern salderen, daar geldt net hetzelfde voor: men weigerde dat zondag voorwaardelijk aanvaarden”, zo zegt een Vlaams minister. “Plots is dat veranderd.”
- “Toch straf, **cd&v heeft plots de twee allerbelangrijkste punten in de garage laten steken.** Die staan nu geparkeerd in een ‘onderzoek’. En het stikstofdecreet van Demir, dat zogenaamde PAS, wordt nu ongewijzigd gestemd, het gaat gewoon door. Dat zijn de feiten”, zo klinkt bij N-VA achter de schermen.
- “Wij hebben **al vorige week een traject aangeboden om naar elkaar te groeien, tussen landbouw en industrie.** Exact wat het nu geworden is. Maar cd&v had zich heel fel opgesloten in een profilering voor die gelijke behandeling tussen beiden, terwijl ze wisten dat dat nooit haalbaar was in een deal”, zo is bij een blauwe topper te horen.
- Bovendien, cd&v heeft door die MER’s helemaal geen zekerheid. Want bij N-VA is men er nogal gerust op dat de experts die zo’n MER gaan moeten maken, **brandhout zullen maken van een [gelijke behandeling van landbouw en industrie](#).** Dat felbevochten punt, waar cd&v nu instemt met een voorwaardelijk akkoord, komt er volgens hen dus nooit.
- “We hebben de experts, die dan niet gelinkt zijn aan de Boerenbond, al eens gevraagd om het scenario van cd&v op papier te zetten, mét gelijke normering. “**Fraude kunnen we niet op papier zetten**“, was het antwoord dat we terugkregen. Zegt dat genoeg?”

Waarom er nu plots een akkoord is? De versies lopen, niet toevallig, ook daar uiteen. Maar alles wijst op een scenario waarbij Demir de hoofdrol zou gaan claimen, dat cd&v absoluut wilde vermijden.

- Vanmorgen stond het tussen de lijnen van een artikel in *De Tijd* al netjes te lezen: **een plan van N-VA en Open Vld, om te schakelen, in het scenario dat er geen akkoord zou gevonden worden.** Want zeker bij N-VA, maar hoe langer hoe meer ook bij de liberalen leeft de overtuiging dat cd&v geen akkoord meer wilde en kon sluiten.

- Daarbij zou een “niet-akkoord vastgesteld worden”, en vervolgens zou Jambon dan noodgedwongen overgaan tot de orde van de dag. **Geen akkoord, dus ook geen zak geld**, liefst 3,6 miljard euro in totaal voor de boeren.
- Maar tegelijk zou er ook geen enkele versoepeling zijn voor de boeren. Integendeel. Want het idee, dat gedeeld werd tussen Open Vld en N-VA, bestond erin om dan vervolgen Demir **via een zogenaamde ministeriële instructie voortaan te laten beslissen**, nog tot de verkiezingen.
- Die instructie zou ze zelf kunnen maken hebben, op basis van haar voorbereiden werk, en met dezelfde normen voor landbouw als diegene die al vorig jaar in het Krokusakkoord zaten. **Wel de lasten dus, voor de boeren, maar niet de lusten.**
- “Dat zou niet bepaald een leuke sfeer in de Vlaamse regering opgeleverd hebben, maar **het was wel een uitweg uit de impasse**”, zo stelt een hoge Open Vld-bron. “Dan hadden ze bij cd&v maar moeten gaan uitleggen waarom ze een akkoord hadden laten liggen”, bevestigt ook een topper bij N-VA.
- Doordat die piste vanmorgen lekte, begonnen zaken te schuiven, zo bevestigen meerdere bronnen. Bij cd&v wilde men plots, tot grote verrassing van de coalitiepartners, wél akkoord gaan met de twee cruciale punten. “Zo kreeg Vlaamse regering plots haar mirakel. **En nu moeten we vervolgens de grote verzoening spelen**”, zo lacht een betrokkene bij N-VA.
- “Het heeft mee gespeeld, maar of dat nu echt de reden was? Bij cd&v hadden ze toch ook we kunnen bedenken dat er consequenties zouden komen? Bovendien kwamen er voor hen **ook wel andere dossiers in het speelveld**. Maar kijk: voor ons heeft Bart Somers een heel constructieve rol proberen spelen”, zo concludeert men bij de Open Vld-top.
- Bij cd&v ontkent men dat scenario in elk geval: zij waren niet onder de indruk van dat dreigement, zo stelt men: “Zo’n ministeriële instructie: dat zou een **bijzonder pijnlijke affaire geworden zijn voor de politiek**. Dat is niet de trigger geweest om te landen, bij ons.”

En nu? De wonden die geslagen zijn tussen N-VA en cd&v kunnen onmogelijk snel helen.

- “Het water is heel diep geworden tussen N-VA en cd&v, dat is wel duidelijk. **Mahdi heeft alweer Vlaanderen onbestuurbaar gemaakt**, gedurende weken. Dat is echt op het hart én de ziel van trappen tegelijk. Het is ook de tweede keer dat hij Jambon zo vernederd”, zo analyseert een liberale hoofdrolspeler, die tussen beide partijen in stond.
- Daarbij koos Open Vld naar eigen zeggen voor “een constructieve koers”. “We hadden ook kunnen zeggen ‘we laten de boel Vlaams kapot gaan’, want

we hebben al de premier federaal. **Maar als je zo bestuurt is er maar één winnaar: Vlaams Belang.**“

- Bij N-VA is het moeilijk om niet vast te stellen dat op enkele maanden tijd **de relaties met cd&v naar een historisch dieptepunt gezakt zijn**. Zeker met de figuur van voorzitter Mahdi lijkt men helemaal klaar te zijn. Dat cd&v uiteindelijk toch akkoord ging, maakt het er niet beter op.
- Enige troost bij de N-VA: “Ze hebben uiteindelijk dus het stikstofakkoord van Zuhal Demir goedgekeurd zoals het was. Zonder aanpassingen. **Hoe zot kan het worden?**”
- Bij cd&v lijkt men het niet aan het hart te laten komen: daar werd het akkoord als een “overwinning” verkocht. Want meteen kroop voorzitter Madhi achter een camera van een smartphone om een video’tje aan alle partijleden op te sturen, **om de zege te claimen**. “We hebben eindelijk onze rug gerecht, dit is de manier waarop”, zo treedt een topper van cd&v hem bij.
- Een wel erg pijnlijke vaststelling daarbij: **heel vorige en deze week communiceerde de cd&v-top intern “dat er een peiling liep”** en dat men dus moest er alles aan doen om [zo goed mogelijk voor de dag te komen](#), én media-aandacht te rapen. Die mantra werd telkens herhaald, tot en met de dagen “tot wanneer de peiling zou lopen”. Tegelijk werd ook volop geïnvesteerd in betalende campagnes op Facebook, met de ‘stoere’ standpunten inzake stikstof.
- Het verklaart deels de harde houding van de christendemocraten, alvast in hun communicatie, afgelopen week. Vervolgens zou de peiling ergens midden deze week beëindigd zijn. Navraag bij de twee grote media-blokken die peilen (*HLN* en *VTM* enerzijds, en de *VRT* en *De Standaard* anderzijds) leert **dat niemand een peiling lopen had in deze periode**.

Ook genoteerd: De oppositie is niet verrassend erg fel voor het akkoord. Ook zij hebben gemerkt dat dit verschilt van het ultieme voorstel van zondag.

- “Met dit akkoord redt de regering zichzelf. **Maar of ook de natuur en onze boeren hiermee gered zijn, dat is nog maar de vraag**”, zo deelden Vlaams Parlementsleden Bjorn Rzoska en Mieke Schauvliege (Groen) mee op de website van hun partij. “Tijdens de persconferentie deelden de ministers veel bloemetjes uit aan elkaar, de opluchting over het eigen voortbestaan is blijkbaar groot. Over de concrete inhoud van het akkoord is op dit moment echter weinig bekend”.
- “**Ceci n’est pas un stikstofakkoord**”, plaatste PDVA-parlementslid Jos D’Haese meteen op Twitter. “niet alleen het debat over de toekomst van de landbouw, maar ook de grootste knelpunten schuift de Vlaamse regering gewoon opnieuw voor zich uit. Zo blijft de onzekerheid voor landbouwers bestaan.”

- “Lachende ministers op de persconferentie. **Onze landbouwers hebben minder reden tot lachen.** Het boerenmotto van de Vlaamse regering wordt: minder, minder, minder. Extreme groene regeldrang zal onze landbouwers naar de uitgang duwen”, stuurde Vlaams Belang-fractie-leider Chris Janssens de wereld in. “De Vlaamse regering voert hiermee het strengste stikstofbeleid van Europa en daar mag de belastingbetaler 3,6 miljard euro voor ophoesten. De euforie van de Vlaamse regering is totaal misplaatst, er zijn vandaag echt geen winnaars.”
- “Dit is in grote lijnen gewoon [hetzelfde akkoord dat een jaar geleden op tafel lag](#), met als grote verschil dat men er nu voor kiest om de effecten die het moeilijkst liggen voor cd&v over de verkiezingen te tillen”, zo klonk het bij Vooruit, bij monde van Vlaams Parlementslid Bruno Tobback. “Definitieve oplossingen voor het stikstofprobleem zullen nu gewoon nog meer tijd vragen. Er is dus weinig tot niks veranderd tegenover een jaar geleden. **Ondertussen heeft het gebakkelei voor de galerij alleen de kranten gevuld en bleef het beleid achter.**”

Ook nog: De Boerenbond is niet tevreden. Natuurpunt wel. En Voka ook.

- Voka, het Vlaams netwerk van ondernemingen, gaf aan “bijzonder opgelucht” te zijn met het akkoord. “We rekenen er nu op dat ook de volgende stappen om dit akkoord uit te voeren snel worden genomen in de Vlaamse regering en in het Vlaams parlement. **Onze bedrijven hebben rechtszekerheid nodig om verder te kunnen investeren in de Vlaamse economie**”, liet Hans Maertens, gedelegeerd bestuurder van Voka, weten.
- De Boerenbond, van oudsher een trouwe bondgenoot van de cd&v, stuurde een somberder persbericht uit: “**Boerenbond blijft zeer bezorgd over het ontwikkelplan van het Turnhouts Vennengebied** en een aantal andere aspecten uit [het stikstofakkoord](#). We kijken uit naar concrete teksten, en zullen deze samen met onze bestuursleden en landbouwers minutieus gaan bekijken, waarna we uitgebreider zullen reageren”, liet de organisatie weten.
- “Wat natuur betreft zijn we tevreden dat de uitgangspunten behouden zijn. **Er zijn brongerichte maatregelen voorzien in het stikstofakkoord**, zoals een daling van de veestapel. Dat is nodig voor het probleem van de overbemesting en het teveel aan stikstof dat via het water het milieu belast”, wordt Jos Ramaekers van Natuurpunt geciteerd door *VRT NWS*.
- Ook het ABS, het Algemeen Boerensyndicaat, reageerde eerder positief. “Het is belangrijk voor ons dat er een beslissing genomen is en dat er een politiek engagement uitgesproken is om te werken aan een robuust juridisch kader waarmee uiteindelijk de vergunningverlener aan de slag kan gaan. **Daardoor wordt toekomstperspectief gegeven aan de landbouwers**”, zo reageerde Hendrik Vandamme, de voorzitter van het ABS.